

Recenzja książki:
Bohdan Jeliński, *Polityka współpracy z zagranicą,*
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego,
Gdańsk 2009, s. 573

Autor recenzowanej książki jest profesorem Uniwersytetu Gdańskiego. Jego kariera zawodowa i naukowa była karierą nietypową jak na warunki polskie, ze względu na niezwykle silne powiązanie prowadzonej pracy naukowej i dydaktycznej z praktyką gospodarczą. B. Jeliński w latach 2004-2006 był doradcą zarządu w Stoczni Remontowej „Nauta” S.A. w Gdyni, w latach 2003-2004 był doradcą prezesa w Centrali Handlu Zagranicznego „Centromor” w Gdańsku, w latach 1998-2003 był kierownikiem Wydziału Ekonomiczno-Handlowego Ambasady RP w Oslo, w latach 1994-1998 był głównym doradcą dyrektora naczelnego w CHZ „Centromor” S.A. w Gdańsku, w latach 1992-1994 był dyrektorem zarządzającym w norweskiej firmie „Thoresen and Moen Trading” AS w Oslo, w latach 1987-1995 był dyrektorem zarządzającym w polsko-norweskiej spółce „POLNOR” A/S w Oslo, w latach 1972-1987 był dyrektorem ekonomicznym w CHZ „Centromor” S.A. w Gdańsku.

Przytoczone fakty z życia zawodowego B. Jelińskiego okazują się ważne przy lekturze Jego prac, w tym także *Polityki współpracy gospodarczej z zagranicą*. W ostatnim 10-leciu B. Jeliński napisał 3 książki (*Polska polityka handlu zagranicznego* – 2002 rok; *Polska polityka handlu zagranicznego w warunkach członkostwa w Unii Europejskiej* – 2003 rok; *Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą* – 2009 rok). Ta ostatnia, będąca przedmiotem niniejszej recenzji, stanowi zwieńczenie i w pewnym sensie podsumowanie dociekań prowadzonych w dwóch wcześniej wydanych opracowaniach książkowych, a także w całej bez mała 40-letniej karierze badawczej B. Jelińskiego. Można zaryzykować twierdzenie, że cała twórczość naukowa Profesora stanowiła swoiste przygotowanie i podbudowę pod stworzenie recenzowanej pracy. Zainteresowania badawcze B. Jelińskiego zmieniały się i ewoluowały przez prawie czterdzieści lat. Twardy rdzeń tych zainteresowań pozostawał jednak niezmienny i odnosił się do zagadnień szeroko rozumianej polityki gospodarczej prowadzonej w sferze współpracy gospodarczej z zagranicą. Przedmiot uwagi naukowej Profesora skupiał się na następującej problematyce:

- kierowanie procesem międzynarodowej współpracy gospodarczej z jednoczesnym uwzględnieniem dwóch płaszczyzn badawczych: makroekonomicznej i mikroekonomicznej, z położeniem akcentu na takie zagadnienia, jak: rola prognoz w doskonaleniu jakości planowania gospodarczego; znaczenie i zasady badania koniunktury międzynarodowej w rozwoju gospodarki, a szczególnie w zakresie produkcji i eksportu polskich stoczni; znaczenie międzynarodowej specjalizacji w rozwoju produkcji i wymiany handlowej z zagranicą w odniesieniu do polskiego eksportu i branży stanowiącej istotny element tego eksportu oraz realizującej eksperymentalny system kierowania,

- aspekty lokalizacyjne międzynarodowej wymiany handlowej,
- zagadnienia integracji gospodarczej – teoretyczne i aplikacyjne aspekty procesu przystępowania nowego kraju do ugrupowania integracyjnego,
- metodologia budowy i mechanizmy realizacji polityki gospodarczej w zakresie współpracy z zagranicą, ze zwróceniem szczególnej uwagi na następujące zagadnienia: teoretyczne i praktyczne aspekty polityki kursu walutowego, międzynarodowa konkurencyjność gospodarki, strategia działania firm na rynku międzynarodowym i ich wspierania przez dyplomację ekonomiczną,
- współzależność zjawisk gospodarczych i politycznych w realiach międzynarodowych.

W szerokim i powiązanim ze znajomością rzeczywistości gospodarczej dorobku B. Jelińskiego na szczególną uwagę zasługuje praca pt. *Polityka współpracy gospodarczej z zagranicą*, wydana w 2009 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego. Jest to praca o charakterze kompleksowym, oddająca całościowo prawie wszystkie najważniejsze elementy podobszaru polityki gospodarczej, jaki stanowi polityka współpracy gospodarczej z zagranicą. W pracy wyraźnie zauważalna jest obecność dwóch komponentów:

- komponentu teoretyczno-wyjaśniającego, skupiającego uwagę na opisie i wyjaśnieniu uwarunkowań prowadzenia określonej polityki współpracy gospodarczej z zagranicą – wśród tych uwarunkowań czołowe miejsce odgrywają współczesne teorie handlu międzynarodowego, do których zazwyczaj odwołują się twórcy polityki gospodarczej,
- komponentu normatywno-aplikacyjno-metodycznego – tutaj akcent położony jest na zarysowaniu uniwersalnego sposobu budowania polityki współpracy gospodarczej z zagranicą dla celów praktycznych.

Należy także zaznaczyć, iż rozważania prowadzone w książce posiadają walor interdyscyplinarności – Autor często czyni odwołania do politologii, socjologii, prawa i innych dyscyplin powiązanych z zagadnieniami współpracy gospodarczej z zagranicą.

Książka cechuje się logicznym i konsekwentnym podejściem do omawianej problematyki. Składa się z wstępu, 10 rozdziałów merytorycznych i zakończenia. Poszczególne rozdziały dotyczą następujących zagadnień:

- rozdział 1 poświęcony jest prezentacji otoczenia zewnętrznego jako determinanty polityki współpracy gospodarczej z zagranicą,
- w rozdziale 2 Autor zarysowuje propozycję uniwersalnej metodyki budowy polityki współpracy gospodarczej z zagranicą,
- rozdział 3 traktuje o związkach łączących politykę współpracy gospodarczej z zagranicą z poszczególnymi obszarami ogólnej polityki gospodarczej,
- rozdział 4 dotyczy wpływu polityki gospodarczej na kształtowanie międzynarodowej specjalizacji produkcji i handlu,
- w rozdziale 5 Autor podejmuje kwestię polityki konkurencji, zapewniającej swobodę prowadzenia działalności gospodarczej,
- rozdział 6 jest poświęcony klasycznemu, tradycyjnie najważniejszemu elementowi polityki współpracy gospodarczej z zagranicą, jakim jest polityka wymiany towarowej,

- przedmiotem rozważań w rozdziałach 7 i 8 jest uwzględnienie w polityce współpracy gospodarczej z zagranicą zagadnień obrotu specyficznymi produktami, jakimi są usługi oraz siła robocza,
- rozdział 9 odnosi się do ujęcia w ramach polityki współpracy gospodarczej z zagranicą zagadnień związanych ze świadomym kształtowaniem przepływów zagranicznych inwestycji bezpośrednich,
- wreszcie w rozdziale 10 Autor odnosi się do kwestii koordynacji w skali międzynarodowej polityki współpracy gospodarczej z zagranicą.

Należy zwrócić uwagę na kilka mocnych stron omawianej pracy. Po pierwsze, w książce podjęto zagadnienia ważne, aktualne, a jednocześnie trudne. Olbrzymie zmiany zachodzące w gospodarce światowej poddają w wątpliwość dotychczasowe poglądy na temat prowadzenia polityki gospodarczej w odniesieniu do współpracy gospodarczej z zagranicą. Autor wpisuje się w ważny nurt międzynarodowej dyskusji na temat ewolucji roli, celów i narzędzi polityki współpracy gospodarczej z zagranicą. Po drugie, w mojej opinii zarysowana wyżej struktura książki jest poprawna. Praca w zasadzie wyczerpuje od strony merytorycznej zestaw najważniejszych zagadnień znajdujących się w orbicie zainteresowań polityki współpracy gospodarczej z zagranicą. Ponadto liczba i sekwencja rozdziałów nie budzą uwag. Po trzecie, praca umiejętnie nawiązuje do światowego, międzynarodowego, a jednocześnie specyficznego polskiego dorobku publikacyjnego odnoszącego się do polityki współpracy gospodarczej z zagranicą. Po czwarte, Autor z dużym wyczuciem czerpie zarówno z dorobku teorii handlu międzynarodowego, jak i potrafi odwoływać się praktycznej strony budowania i prowadzenia polityki współpracy gospodarczej z zagranicą.

Lektura recenzowanej pracy nasuwa też pewne wątpliwości:

- po pierwsze, pojawia się pytanie o adekwatność tytułu. Obecne jego sformułowanie zdaje się implikować założenie o wyłącznie pozytywnym charakterze stosunków gospodarczych z zagranicą, gdyż słowo „współpraca” ma raczej konotację pozytywną. Na tym tle rysuje się pytanie o to, czy przyjęty tytuł dobrze oddaje również trudne, niekooperacyjne, konfliktowe sytuacje występujące w międzynarodowych relacjach gospodarczych, takie jak sankcje, embargo itp. zjawiska. Czy to także jest współpraca? Może określenie „zagraniczna polityka gospodarcza” byłoby bardziej na miejscu? Wydaje się bowiem, że ma ono walor neutralnej konotacji,
- po drugie, mimo iż książka ma charakter kompleksowy i wszechstronny, to jednak wydaje się, że na nieco więcej uwagi, a przede wszystkim krytycznej oceny, zasługiwałoby zagadnienie wzajemnych związków pomiędzy polityką przemysłową i polityką proeksportową. Oba problemy zostały podjęte w pracy, ale w różnych miejscach i powstaje wrażenie niedostrzegania powiązań między nimi,
- po trzecie, kolejna sugestia uzupełnienia treści książki wiąże się z międzynarodowym obrotem wiedzą. Wprawdzie w pracy znajduje się rozdział 4.3. (*Zasady międzynarodowych transferów wiedzy technicznej*), ale jest to podejście zbyt tradycyjne i zbyt wąskie. Przepływy wiedzy w dzisiejszych realiach współpracy międzynarodowej nie odnoszą się bowiem wyłącznie do wiedzy

technicznej. Wystarczy tutaj wspomnieć o rozwijającym się międzynarodowym rynku obrotu licencjami, franszuzami, kompletnymi obiektami przemysłowymi, kontraktami menadżerskimi itp.

Podsumowując powyższe uwagi należy podkreślić, że recenzowana praca wyróżnia się całościowym podejściem, aktualnością i logiczną strukturą wywodu. Te atrybuty świadczą o jej przydatności dla studentów na różnych poziomach kształcenia, przede wszystkim na studiach magisterskich i doktoranckich, a także dla słuchaczy studiów podyplomowych. Klarowność i przystępność prowadzonych rozważań sprawiają także, że praca może być istotnym źródłem wiedzy dla osób podejmujących wysiłek samokształcenia. W internacjonalizującej się gospodarce polskiej posiadanie wiedzy zawartej w *Polityce współpracy gospodarczej z zagranicą* wydaje się niezbędne.

Marian Gorynia

Katedra Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej
Wydział Gospodarki Międzynarodowej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu